
Z Asuánu do Chartúmu: nová výstava v Křížové chodbě Karolina

Z Asuánu do Chartúmu: nová výstava v Křížové chodbě Karolina

Od úterý 13. října budou mít návštěvníci Karolina možnost v Křížové chodbě zhlédnout výstavu *Z Asuánu do Chartúmu: České archeologické výzkumy mezi nilskými katarakty*, kterou připravil Český egyptologický ústav Filozofické fakulty UK ve spolupráci s dalšími institucemi. Výstava potrvá do 11. listopadu a vstup je zdarma. O tom, jak výstava vznikala, co na ní uvidíme a jaké je pozadí celé akce, nám vyprávěla [Mgr. Lenka Varadinová, Ph.D.](#), autorka a kurátorka výstavy.

Jak se zrodila idea celého výstavního projektu?

S nápadem uspořádat tuto výstavu přišel prof. Miroslav Bárta z Českého egyptologického ústavu. Základní záměr byl připomenout široké veřejnosti výzkumné aktivity v Núbii v 60. letech, ale i současné působení českých týmů na území Súdánské republiky. Odtud též název výstavy – z Asuánu, odkud vyrážely výpravy do Núbie, se přesunujeme do Chartúmu, který je pro nás výchozím bodem dnes.

Jak dlouho jste výstavu chystali?

Myšlenka se zrodila již v loňském roce, nicméně intenzivní přípravy začaly letos v lednu. Nejvíce času si vyžádalo koncepční řešení, jak propojit ony dvě události: záchrannou akci UNESCO na území Egypta a současné výzkumy v Súdánu. Nakonec se ukázalo jako nejlepší propojit tyto skutečnosti tím, že se v obou případech jedná o práci na Nilu, mezi nilskými katarakty. U Asuánu se nachází první, nejsevernější nilský katarakt, a u Chartúmu je potom nilský katarakt šestý, nejjihnější, a právě tam pracuje i jedna z expedic Českého egyptologického ústavu.

Co všechno na výstavě uvidíme?

Hlavním cílem výstavního projektu je přiblížit působení českých týmů, nicméně poprvé je zohledněn i širší mezinárodní kontext, v němž aktivity našich archeologů v Núbii a Súdánu probíhaly a probíhají.

V úvodní části se návštěvník dozví něco o geografii oblasti středního toku Nilu mezi Chartúmem a Asuánem. Najdeme zde časovou osu, která přibližuje historický vývoj v Núbii a Súdánu od paleolitu po současnost, ale i panel věnovaný historii objevování. To začíná teprve až po Napoleonově výpravě do Egypta na přelomu 18. a 19. století, pozornost je však po dlouhou dobu věnována především monumentálním stavebním památkám a jejich pozůstatkům. K objevení vlastních nubijských kultur dochází až na počátku 20. století během vůbec první záchranné akce v historii světové archeologie, která předcházela navýšení první přehradu u Asuánu (1907–1911).

Další část přibližuje mezinárodní akci UNESCO na záchranu památek ohrožených stavbou Vysoké přehradu u Asuánu a tehdejší působení československého týmu zasazuje do širšího mezinárodního kontextu. Kromě výsledků práce badatelů je pozornost věnována též tomu, jak práce probíhá, jak jsou výzkumy organizovány na území Egypta a Súdánu i přístupu týmů, které v oblasti působily.

Třetí část je věnována současným výzkumům českých týmů v Súdánu. Ty jsou opět zasazeny do širšího kontextu a odrážejí se od přehledu hlavních témat, přístupů a způsobů, jimiž se archeologie na území tohoto obrovského státu realizuje. A součástí tohoto dění jsou od roku 2009 hned tři české expedice. Dvě z nich inicioval a vede Český egyptologický ústav. Expedice, jejíž jsem vedoucí, pracuje na 6. nilském kataraktu v pohoří Sabaloka, kde se zabývá pravěkým osídlením této oblasti v mezolitu (9.–6. tis. př. Kr.) a neolitu (5.–4. tis. př. Kr.). Druhý tým působí pod vedením profesora Bárty v lokalitě Usli na severu Súdánu. Je to donedávna téměř neznámá lokalita, kde se podařilo zachytit rozsáhlý palácový a chrámový komplex z doby Napatského (cca 9.–4. stol. př. Kr.) a Merojského (cca 3. stol. př. Kr. – 4. stol. po Kr.) království. Zachyceny zde však byly i doklady mnohem staršího osídlení. Třetí expedice spadá pod Národní muzeum – Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur a vede ji doktor Pavel Onderka. Ke svému působení si vybrala velmi slibnou lokalitu Wad Ben Naga v centrálním Súdánu, kde se zabývá výzkumem a konzervací palácového a chrámového okrsku z přelomu letopočtu.

Existuje nějaký podstatný rozdíl v práci archeologů v 60. letech a dnes?

Je důležité podotknout, že zatímco v 60. letech výzkumy v Núbii prováděl Československý egyptologický ústav, jedno vědecké pracoviště, které sdružovalo egyptology a archeology, dnes jsou výzkumy koncipovány více mezioborově. Expedic se vedle Českého egyptologického ústavu účastní také odborníci z Geologického a Archeologického ústavu AV ČR, Fakulty životního prostředí UJEP, z Laboratoře archeobotaniky a paleoekologie Přírodovědecké fakulty JČU a dalo by se pokračovat dále. A dvě z těchto institucí se podílely i na přípravě výstavy, ať už formou odborné spolupráce, nebo jiným způsobem. Důležitým partnerem bylo i Náprstkovo muzeum.

Co můžeme očekávat ve čtvrté, závěrečné části výstavy?

Část čtvrtá je poněkud netradiční. Jedná se o rekonstrukci katamaranu, mobilní základny, kterou používali egyptologové na svých výpravách do Nubie v 60. letech. Návštěvníky čeká také promítání archivního filmu z těchto výzkumů. Je třeba také říci, že výstava se 17. října stane součástí Mezinárodního dne archeologie a proběhnou zde dvě komentované prohlídky, na nichž návštěvníky ráda přivítám v 11 a 12 hodin.

Mgr. Lenka Varadinová, Ph.D., vystudovala egyptologii a indologii se specializací hindština na FF UK v Praze, doktorské studium ukončila roku 2015 prací *The rock art of Northeast Africa: A case study of rock paintings from the Czechoslovak Concession in Lower Nubia*. V letech 2003–2006 pracovala v Náprstkově muzeu jako kurátorka sbírky Oddělení pravěkého a starověkého Předního Východu a severní Afriky. Od roku 2007 pracuje v Českém egyptologickém ústavu, kde se zabývá civilizačním vývojem v oblasti severovýchodní Afriky ve starším a středním holocénu (asi 9000–3000 př. Kr.) a vědecky zpracovává epigrafickou a archeologickou dokumentaci z výzkumů v Dolní Núbii (1961–1965). Od roku 2009 vede interdisciplinární výzkum v pohoří Sabaloka a na 6. nilském kataraktu v Súdánu a účastní se výzkumu na druhé archeologické koncesi domovského pracoviště v Súdánu, na lokalitě Usli.